

Ochrona własności intelektualnej czy zarządzanie własnością intelektualną?

Autor: Artur Mikołajuk

Polska Konfederacja Pracodawców Prywatnych Lewiatan

Departament Europejski

tel. (22) 565 18 28

e-mail: amikolajuk@pkpplewiatan.pl

STRESZCZENIE

Poniższe opracowanie jest pierwszą z cyklu analiz PKPP Lewiatan, mających na celu przegląd schematów wsparcia przedsiębiorców funduszami europejskimi w dziedzinach, które uznajemy za szczególnie ważne dla gospodarki. Skupiliśmy się na obecnej perspektywie finansowej (2007-2013), z jednej strony chcąc wprowadzić ulepszenia tam, gdzie będą organizowane kolejne konkursy, z drugiej – pracując już dziś nad wypracowaniem optymalnych rozwiązań na przyszłość.

Jako pierwszy wybrany został temat ochrony własności przemysłowej przedsiębiorstw – analizie poddane zostało Działanie 5.4 „Zarządzanie własnością intelektualną” i wchodzące w jego zakres poddziałania: 5.4.1., ukierunkowane na uzyskanie bądź realizację ochrony własności przemysłowej oraz 5.4.2, zaplanowane jako mechanizm dodatkowo zachęcający przedsiębiorców do aplikowania poprzez przeprowadzenie kampanii informacyjno – promocyjnej.

Analiza objęła wszystkie czynniki istotne z punktu widzenia przedsiębiorców, takie jak warunki przystąpienia do konkursu, kryteria formalne oraz merytoryczne, zasięg działań promocyjnych, wyniki poszczególnych konkursów. Zidentyfikowane problemy zostały przedstawione na tle szerszego opisu systemu ochrony własności przemysłowej w Polsce: tego, kto w Polsce korzysta z ochrony wynalazków, wzorów użytkowych i przemysłowych oraz jak proces ten wygląda w porównaniu do innych państw europejskich.

Wnioski które zostały opracowane, stanowią wezwanie do rozpoczęcia debaty o zasięgu wykraczającym poza zagadnienia związane stricte z ochroną własności przemysłowej. Dofinansowanie kosztów uzyskania patentu, wzoru użytkowego bądź przemysłowego – to zaledwie częściowe rozwiązania, które powinny znaleźć właściwe usytuowanie w szerszym systemie wsparcia innowacji w przedsiębiorstwach. Potwierdzają to sami przedsiębiorcy – ich zdaniem dofinansowanie nie powinno ograniczać się do refundacji (bądź zaliczkowania) wydatków poniesionych na przygotowanie dokumentacji zgłoszeniowej do organu ochrony własności przemysłowej, lecz umożliwić znalezienie właściwego kierunku rozwoju innowacji i jednocześnie stanowić bodziec do wprowadzania innowacji dalszych (np. organizacyjnych, marketingowych).

ROZDZIAŁ I

OPIS DZIAŁANIA

1. Celem działania 5.4. jest „poprawa efektywności funkcjonowania rynku innowacji i przepływu rozwiązań innowacyjnych poprzez upowszechnianie stosowania prawa własności intelektualnej, w szczególności poprzez uzyskiwanie ochrony własności przemysłowej”. Działanie składa się z dwóch poddziałań:

- a. Poddziałania 5.4.1. „Wsparcie na uzyskanie/realizację ochrony własności przemysłowej”
- b. Poddziałania 5.4.2 „Popularyzacja wiedzy w zakresie własności intelektualnej”

3. Działanie 5.4.1. adresowane było do mikro, małych i średnich przedsiębiorców posiadających siedzibę na terytorium RP, a od kwietnia 2011 r. adresowane jest także do dużych firm. Wsparcie może być pozyskane na realizację projektów dwojakiego rodzaju:

- a. Uzyskanie ochrony własności przemysłowej

Dofinansowanie może zostać przeznaczone na pokrycie kosztów przygotowania zgłoszenia wynalazku, wzoru użytkowego lub wzoru przemysłowego do organu ochrony własności przemysłowej. Katalog wydatków kwalifikowanych obejmuje pokrycie kosztów obsługi zawodowego pełnomocnika (w zakresie przygotowania dokumentacji zgłoszeniowej oraz reprezentacji przed organami ochrony własności przemysłowej); opłaty urzędowe za zgłoszenie wynalazku, wzoru użytkowego bądź wzoru przemysłowego (opłaty za wszelkie czynności przeprowadzane przez organ ochrony); koszty tłumaczenia dokumentacji niezbędnej do zgłoszenia wynalazku oraz koszt tłumaczenia na język polski dokumentacji.

Wszelkie w/w wydatki mogą zostać poniesione w związku z przygotowaniem zgłoszenia z wykorzystaniem procedury krajowej, regionalnej bądź międzynarodowej.

Przedsiębiorcy muszą opisać, czy wynalazek bądź wzór użytkowy/przemysłowy powstał na etapie badań przemysłowych lub prac rozwojowych – jest to kryterium obligatoryjne. Nie są dopuszczalne projekty ukierunkowane na uzyskanie ochrony znaków towarowych oraz przedsięwzięcia w których wynalazek, wzór użytkowy lub wzór przemysłowy powstał w wyniku badań podstawowych.

Działanie 5.4.1. ukierunkowane jest na dofinansowanie przedsiębiorstw, które planują uzyskać ochronę międzynarodową – wsparcie nie może być udzielone na zgłoszenie do Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej w celu uzyskania ochrony wyłącznie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

- b. Realizacja ochrony własności przemysłowej

W ramach poddziałania możliwe jest także dofinansowanie projektów, których celem jest unieważnienie patentu, prawa ochronnego na wzór użytkowy albo prawa z rejestracji oraz na stwierdzenie wygaśnięcia patentu, prawa ochronnego na wzór użytkowy albo prawa z rejestracji.

Dopuszczalne jest pokrycie kosztów związanych z prowadzeniem postępowania w danej instancji przez zawodowego pełnomocnika, opłat urzędowych za wniesienie pism w postępowaniu w danej instancji; tłumaczenia, w tym tłumaczenia przysięgłego, dokumenta-

cji niezbędnej do prowadzenia postępowania w danej instancji; tłumaczenia przysięgłego na język polski dokumentacji.

Przedsiębiorcy nie mają możliwości łączenia dwóch typów projektu – jeden wniosek może dotyczyć wyłącznie działań z zakresu uzyskania bądź też realizacji ochrony własności przemysłowej.

3. Poziom dofinansowania w działaniu 5.4.1. uzależniony jest od wielkości przedsiębiorstwa oraz tego, czy wynalazek/wzór użytkowy/wzór przemysłowy powstał w wyniku przeprowadzonych badań przemysłowych, czy też prac rozwojowych. Maksymalny poziom dotacji to 70% – takie dofinansowanie może otrzymać mikro bądź małe przedsiębiorstwo które zgłasza wynalazek bądź wzór, który powstał w wyniku przeprowadzonych prac rozwojowych. W przypadku drugiego typu projektu, maksymalny poziom dotacji to 45% dla mikroprzedsiębiorcy. W obu typach projektu określono minimalną i maksymalną kwotę wsparcia – przedział wynosi od 2 do 400 tys. złotych.

4. Pierwotnie całkowita alokacja na działanie 5.4. wynosiła 39 000 000 €. Na posiedzeniu Komitetu Monitorującego PO IG, 30 marca 2011 r. zdecydowano o rozszerzeniu katalogu beneficjentów o duże przedsiębiorstwa, ponadto podjęto decyzję o przesunięciu kwoty 13 850 764€ (55 000 000 zł. zgodnie z kursem z dnia 25 lutego 2011 r.) z działania 5.4 na działanie 5.3. „Wspieranie ośrodków innowacyjności”. Budżet działania 5.4 po realokacji wynosi 25 149 236€, co jest równe kwocie 99 865 101,23 zł (zgodnie z kursem z 25 lutego 2011 r.).

Biorąc pod uwagę wartość podpisanych umów (stan na dzień 06.05.2011) wykorzystano 30,89% dostępnej alokacji, z czego około 22% w działaniu 5.4.2. i prawie 9% w działaniu 5.4.1.

Średnia kwota dofinansowania projektu w działaniu 5.4.1. wynosi około 100 000 zł, w przypadku działania 5.4.2. – około 950 000 zł.

5. Kryteria merytoryczne dla działania 5.4.1. mają charakter obligatoryjny, ocena prowadzona jest w systemie 0-1. Nie są stosowane kryteria punktowe, promujące określone rodzaje projektów. Weryfikacji podlegają między innymi kwestie kwalifikowalności wydatków, zdolności wnioskodawcy do sfinansowania projektu a także to, czy projekt nie dotyczy uzyskania ochrony znaków towarowych oraz czy nie powstał na etapie badań podstawowych. Kryteria dla projektów z zakresu realizacji ochrony własności przemysłowej uzależniają przyznanie dofinansowania m.in. od wykazania, że przedmiot postępowania jest związany z prowadzoną działalnością gospodarczą oraz że przedmiot postępowania nie dotyczy znaków towarowych.

6. Produktami projektów są rzeczowe efekty działań podjętych na poszczególnych etapach projektu, mierzone konkretnymi wielkościami, np. przetłumaczona dokumentacja (liczba stron), dokonane opłaty urzędowe (w szt.), świadczone usługi pełnomocnika (w godz.), opracowana dokumentacja (w szt.).

Obligatoryjnym produktem projektu jest co najmniej jedna (kompletna) opracowana dokumentacja niezbędna i gotowa do dokonania zgłoszenia wynalazku, wzoru użytkowego lub wzoru przemysłowego do wybranego organu ochrony własności przemysłowej lub do wszczęcia postępowania w zakresie unieważnienia/stwierdzenia wygaśnięcia wskazanego prawa własności przemysłowej.

Wymaganiem rezultatem projektu jest co najmniej jedno dokonane (udokumentowane) zgłoszenie wynalazku, wzoru użytkowego lub wzoru przemysłowego do wybranego organu ochrony własności przemysłowej lub udokumentowane wszczęcie postępowania w zakresie unieważnienia/stwierdzenia wygaśnięcia wskazanego prawa własności przemysłowej.

ROZDZIAŁ II

KONKURSY

1. W działaniu 5.4.1. przeprowadzone zostały 3 konkursy (w roku 2008, 2009, 2010). W lutym 2011 r. został otwarty 4 nabór. Regułą jest organizacja konkursu w trybie naboru otwartego. Zasady dopuszczają możliwość zamknięcia konkursu w momencie gdy przedsiębiorcy złożą wnioski na kwotę przekraczającą dostępną na dany konkurs pulę środków bądź, jeśli to nastąpi, na koniec danego roku. W praktyce każdy z organizowanych dotąd konkursów zamykany był 31 grudnia.
2. W pierwszych dwóch konkursach przedsiębiorcy złożyli podobną liczbę wniosków (odpowiednio 46 i 41). Więcej wniosków – 80 zostało złożonych w konkursie organizowanym w roku 2010. Wzrost liczby złożonych aplikacji można tłumaczyć realizowaną równoległe kampanią promocyjną, finansowaną w ramach działania 5.4.2. Jej największe nasilenie przypadło na rok 2010. W sumie, najwięcej wniosków złożono na uzyskanie ochrony wynalazku – 142, następnie wzoru przemysłowego – 22 oraz wzoru użytkowego – 9. Struktura znacząco odbiega od założeń przyjętych przez PARP w odniesieniu do całego działania, gdzie założono że około 70% wniosków dotyczyć będzie ochrony wzorów przemysłowych a patenty na ochronę wynalazków stanowić będą zaledwie 17%. W rzeczywistości ponad 80% wniosków dotyczy ochrony wynalazków.
3. Wg danych z grudnia 2010 r. (informacje PARP zawarte w kwartalniku Urzędu Patentowego RP, przedstawione na podstawie danych z podpisanych umów, dotyczące 137 wniosków), wsparcie otrzymują głównie mikroprzedsiębiorstwa (ponad 50%), pozostały odsetek stanowią małe i średnie firmy. Wspierane są przede wszystkim przedsiębiorstwa z sektora przemysłu wytwórczego oraz firmy zajmujące się różnego rodzaju usługami, rzadziej firmy prowadzące działalność w zakresie ochrony zdrowia ludzkiego, budownictwa oraz handel hurtowy i detaliczny.
4. Ze złożonych wniosków nieco poniżej 75% uzyskuje pozytywny wynik oceny formalnej i merytorycznej, co można uznać za zadawalający wynik.
5. Najczęstsze błędy popełniane przez wnioskodawców, to niespełnienie „efektu zachęty” – poniesienie wydatków przed złożeniem wniosku o dofinansowanie oraz nieprawidłowe wskazanie etapu badań (badań przemysłowych lub prac rozwojowych), na którym powstał przedmiot własności intelektualnej, na którego ochronę ukierunkowany jest projekt.

ROZDZIAŁ III

PROMOCJA

1. W ramach działania 5.4. realizowane jest także działanie 5.4.2. „Popularyzacja wiedzy w zakresie własności intelektualnej”. Działanie adresowane jest do instytucji otoczenia biznesu, podmiotów działających na rzecz rozwoju gospodarczego lub podmiotów działających na rzecz rozwoju innowacyjności. Instytucje te mogą pozyskać dofinansowanie na upowszechnianie i popularyzację wiedzy w zakresie metod, możliwości oraz korzyści wynikających z ochrony własności intelektualnej w przedsiębiorstwach. Poziom dofinansowania wynosi 100%, kwota wsparcia nie może być niższa niż 200 tys zł; natomiast maksymalny pułap dofinansowania wynosi 2 miliony zł dla jednego podmiotu na jeden projekt.
2. Ostatni nabór wniosków w konkursie otwartym dla instytucji otoczenia biznesu w ramach Poddziałania 5.4.2 Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka 2007-2013 został zamknięty 16 marca 2010 r. Łącznie przeprowadzono dwa konkursy – w roku 2008 i 2009, w których wpłynęły 62 wnioski na łączną kwotę dofinansowania 68 051 940,26 zł, z czego wsparcie otrzymały 23 projekty na łączną kwotę dofinansowania 21 946 709,90 zł. Średnia wartość dofinansowana na projekt wynosi ok. 950 000 zł.
3. Kryteria merytoryczne premiowały projekty o szerokim zasięgu terytorialnym (obejmujące więcej niż 4 województwa) oraz takie, w których zaplanowano przeprowadzenie badań efektywności podjętych w projekcie działań. Nie były to jednak kryteria obligatoryjne.
4. Beneficjentem działania 5.4.2 są przede wszystkim instytucje regionalne – agencje rozwoju regionalnego oraz instytucje otoczenia biznesu o różnym charakterze (np. fundacja rozwoju gospodarczego, regionalna izba gospodarcza).
5. Typowy projekt promocyjny składa się z kilku elementów: organizacji konferencji, kilku warsztatów (lub seminariów) dla przedsiębiorców, utworzenia strony internetowej oraz opracowania poradnika/podręcznika z zakresu ochrony własności przemysłowej. Zakres projektów jest podobny, zarówno jeśli chodzi o tematykę warsztatów, jak i treść kilkunastu poradników zawierających najczęściej wiedzę z zakresu pojęć i procedur związanych z uzyskaniem ochrony przemysłowej. Na wyróżnienie – z uwagi na szerokie potraktowanie tematyki zarządzania własnością intelektualną – zasługuje projekt realizowany przez Krajową Izbę Gospodarczą „Strategie zarządzania międzynarodowego oparte na własności intelektualnej. Promocja korzyści z ochrony własności intelektualnej w polskich przedsiębiorstwach”. W projekcie doradzano polskim przedsiębiorcom, jak opracować strategie rozwojowe na rynkach międzynarodowych z uwzględnieniem ochrony praw własności intelektualnej, została opracowana także seria podręczników tematycznych, np. „Poradnik eksportera z IP”. Kontynuacją tej inicjatywy jest drugi projekt KIG – „IP Hermes”, zawierający m.in. internetowy system oceny ryzyka zagrożenia utraty własności intelektualnej przy wchodzeniu na rynki zagraniczne. W ramach obu projektów KIG współpracował z Urzędem Patentowym RP – specjaliści UPRP prowadzili warsztaty, są autorami publikacji „Wzory przemysłowe w działalności małych i średnich przedsiębiorstw”, „Wynalazki w działalności małych i średnich przedsiębiorstw”, „Poradnik wynalazcy”.

6. Opis działań promocyjnych z zakresu popularyzacji ochrony własności przemysłowej nie może zupełnie pomijać projektu systemowego Urzędu Patentowego pt.: „Wsparcie efektywnego wykorzystania własności przemysłowej w innowacyjnej gospodarce”, realizowanego w ramach działania 5.2: Wspieranie instytucji otoczenia biznesu świadczących usługi proinnowacyjne oraz ich sieci o znaczeniu ponadregionalnym Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka, 2007-2013. Głównym celem projektu jest zwiększenie poziomu wiedzy na temat ochrony własności przemysłowej w grupie przedsiębiorstw i instytucji otoczenia biznesu, zwiększenie praktycznych możliwości i umiejętności grupy docelowej projektu w zakresie wykorzystania własności przemysłowej dla rozwoju innowacyjnych przedsiębiorstw oraz gospodarki opartej na wiedzy. Projekt uzyskał dofinansowanie w kwocie 10 770 000 zł; realizowane dotychczas działania pozwalają sądzić, że promowana będzie przede wszystkim wiedza z zakresu wzornictwa przemysłowego.

ROZDZIAŁ IV

PROBLEMY

1. W Polsce zauważalny jest wzrost liczby zgłoszeń patentowych. Zgodnie z danymi Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej (Raporty Roczne z lat 2007, 2008 i 2009) liczba zgłoszonych wynalazków wzrosła w roku 2009 o 13,5% w stosunku do roku poprzedniego (w poprzednich latach dynamika wzrostu osiągała odpowiednio 4,3% oraz 10%), wynosząc 3089 (w poprzednich latach liczba ta wynosiła odpowiednio 2720 oraz 2606).
2. Przedsiębiorstwa przyczyniają się w niewielkim stopniu do tego wzrostu – zgłaszają poniżej ¼ wszystkich wynalazków, pozostając w tyle za patentującymi najwięcej w kraju jednostkami naukowymi (uczelnie, instytuty, jednostki PAN oraz inne instytucje naukowo-badawcze – zgłaszają powyżej 40% wynalazków) oraz osobami fizycznymi (ok.33%). Lepiej jest w przypadku wzorów użytkowych – ponad 40% ze wszystkich zgłoszeń to zgłoszenia przedsiębiorców.
3. Specyficzna dla Polski jest wyraźna przewaga liczby zgłoszeń realizowanych w trybie krajowym. W 2009 r. na podstawie procedury krajowej zgłoszono ponad 3000 wynalazków i jest to wynik zdecydowanie przekraczający liczbę zgłoszeń międzynarodowych, realizowanych na podstawie zgłoszenia międzynarodowego (w ramach tzw. procedury PCT – Patent Cooperation Treaty zgłoszono 157 wynalazków) bądź europejskiego (do Europejskiego Urzędu Patentowego zgłoszono 77 wynalazków¹). Jak wskazuje raport KPMG „Intelektualne złoto. Znaczenie własności intelektualnej w gospodarce oraz w sektorze dóbr konsumpcyjnych”,

1 Dane UPRP uwzględniają zgłoszenia do organów realizowane wyłącznie za pośrednictwem UPRP, podczas gdy zainteresowani mają możliwość składania zgłoszeń bezpośrednio do międzynarodowych organów ochrony – na przykład w roku 2006 rezydenci polscy złożyli do Europejskiego Urzędu Patentowego 124 wnioski o udzielenie ochrony patentowej, w tym 61 zgłoszono za pośrednictwem UPRP – dane z Raportu Roczno Urzędu Patentowego RP za rok 2006 oraz publikacji Głównego Urzędu Statystycznego „Nauka i Technika w Polsce w 2008 roku”.

zjawisko to może być powiązane z wielkością rynku wewnętrznego i poziomem umiędzynarodowienia gospodarki. Autorzy raportu przytaczają przykład Polski i Węgier, wskazując, że kraje mniejsze są bardziej ukierunkowane na ekspansję na rynki zagraniczne, dlatego też w większym stopniu potrzebują ochrony własności przemysłowej za granicami kraju. Niemniej jednak, w statystykach porównawczych, uwzględniających liczbę zgłoszeń patentowych na milion mieszkańców, Polska plasuje się w końcówce rankingu (średnia UE – 27 wynosi 117, Polska osiągnęła wynik 4), wyprzedzając zaledwie Litwę oraz Rumunię, osiągając pozycję równą z Bułgarią (dane za 2007 r. na podstawie raportu opracowanego przez Eurostat „Science, Technology and Innovation in Europe. 2011 edition”). Słaba jest również jakość opracowywanych zgłoszeń – zgodnie z cytowanym raportem KPMG, jednym z największych problemów polskich przedsiębiorstw jest niska skuteczność wniosków o ochronę własności intelektualnej: „w przypadku wynalazków zgłaszanych do EPO przyznawany jest średnio jeden patent na 2-3 zgłoszenia, polskie zgłoszenia uzyskują ochronę patentową na ok. 5-6 zgłoszeń. W przypadku wspólnotowych znaków towarowych skuteczności polskich zgłoszeń wynosi zaledwie 40%, podczas gdy dla większości krajów starej UE – ponad 80%. Prawdopodobną przyczyną jest brak spełnienia przesłanki nowości (firmy zgłaszają coś co jest już chronione), z drugiej strony niska jakość samych wniosków.”

4. Zdolność do czerpania zysków z posiadanych wartości intelektualnych i prawnych, obrazuje wskaźnik „Przychody z tytułu udzielonych licencji oraz patentów sprzedanych za granicę” prezentowany w opracowaniu „Innovation Union Scoreboard 2010”. Pomimo odnotowanego wzrostu w latach 2005-2009, Polska osiąga poziom 11% średniej unijnej co stawia ją przed Łotwą i Litwą, na pozycji równej z Bułgarią, daleko za Węgrami i państwami Europy Zachodniej (liderzy tacy jak np. Szwajcaria i Malta osiągają wskaźnik na poziomie ok. 1000%).
5. Na podstawie raportu „Plany i potrzeby przedsiębiorców sektora MSP w zakresie ochrony własności przemysłowej w kontekście uruchomienia działania 5.4. POIG Zarządzania Własnością Intelektualną”², można wskazać kilka głównych barier, zniechęcających przedsiębiorców do rozpoczęcia procesu uzyskania ochrony własności przemysłowej:
  - » wysokie koszty finansowe związane z uzyskaniem praw ochronnych przedsiębiorstw;
  - » długotrwałość procesu uzyskiwania praw ochronnych;
  - » niedostępność szkoleń w tym zakresie;
  - » skomplikowane procedury administracyjne związane z uzyskaniem praw ochronnych;
  - » niedostępność bezpłatnego doradztwa w tym zakresie;
  - » niepewna skuteczność ochrony.
6. Dofinansowanie kosztów poniesionych w związku z przygotowaniem i złożeniem zgłoszenia do organów ochrony własności przemysłowej miało stać się dla polskich przedsiębiorców zachętą do korzystania na większą skalę ze środków ochrony poza granicami kraju. Jednocześnie prowadzona kampania informacyjno – promocyjna miała na celu uświadomienie konieczności

2 Raport opracowany na zlecenie Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości przez IBC Group Central Europe Holding S.A.

ści ochrony swych produktów oraz korzyści możliwych do uzyskania dzięki realizacji strategii zarządzania własnością przemysłową. Jako remedium na wysokie koszty związane z egzekucją praw, wprowadzono możliwość finansowania projektów z zakresu realizacji ochrony (postępowania w zakresie unieważnienia lub stwierdzenia wygaśnięcia praw wyłącznych). Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości założyła, że do roku 2015 wsparcie uzyska 1800 projektów (wartość docelowa wskaźnika produktu dla działania 5.4.). Tymczasem, zgodnie z danymi udostępnionymi w maju 2011 r., w ramach działania 5.4.1. podpisano mniej niż 100 umów. Dodatkowo, sytuacja ta stała się bezpośrednio motywacją do obniżenia alokacji dla działania oraz dopuszczenia do udziału dużych przedsiębiorców – stosowną decyzję podjęto podczas posiedzenia Komitetu Monitorującego POIG w dniu 30 marca 2011 r.

7. Przyczyn małego zainteresowania przedsiębiorców należy doszukiwać się między innymi w braku tradycji patentowania w tej grupie oraz niskim stanie świadomości korzyści płynących ze stosowania instrumentów ochrony własności przemysłowej. Dwukrotny wzrost liczby złożonych wniosków w roku 2010 w stosunku do roku poprzedniego można co prawda potraktować jako efekt realizacji projektów informacyjno – promocyjnych – ich największe nasilenie przypada właśnie na rok 2010 (zrealizowano najwięcej warsztatów, konferencji, seminariów dla przedsiębiorców) – jednak ta zmiana nie jest wystarczająca aby zapewnić realizację założeń działania 5.4.1. W odniesieniu do działań promocyjnych realizowanych w działaniu 5.4.2. zasadniczym problemem wydaje się brak systemowego, spójnego podejścia do problemu i wspieranie projektów o podobnym bądź identycznym zakresie, realizowanych w tym samym czasie. Zasadne wydaje się postawienie pytania o efektywność kampanii promocyjnej organizowanej (w skali ponadregionalnej bądź krajowej) równoległe przez kilkanaście różnych podmiotów a następnie rozpoczęcie projektu systemowego o podobnym zakresie, realizowanego przez Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej. Warto zwrócić także uwagę na efektywność wydawania środków publicznych i oszacować, jaki jest koszt wsparcia jednego przedsiębiorstwa w zakresie informacyjno – promocyjnym.

W odniesieniu do działań promocyjno-informacyjnych, należy rozważyć przyjęcie następujących rozwiązań:

- » przeprowadzenie ewaluacji działania 5.4.2. i wybór najlepszych praktyk,
- » włączenie najlepszych praktyk (np. zastosowanie opracowanych materiałów) do projektu Urzędu Patentowego RP,
- » zmniejszenie skali działań promocyjnych (w tym miejscu warto uwzględnić generalną niechęć przedsiębiorców do bezpośredniego udziału w seminariach/warsztatach) na rzecz rozwijania usług doradczych z zakresu zarządzania innowacją w przedsiębiorstwie.

8. Problemem przedsięwzięć promocyjnych wdrażanych w działaniu 5.4.2 jest to, że informacje które trafiają do przedsiębiorców koncentrują się na procesie uzyskiwania ochrony. Realizatorzy tych projektów mniejszą uwagę poświęcają przekazaniu wiedzy z zakresu zarządzania własnością przemysłową. Tymczasem ekspertyzy z zakresu instrumentów wsparcia ochrony własności przemysłowej, w tym opracowany przez Światową Organizację Własności Intelektualnej raport „Benchmarking National and Regional Support Services for SMEs in the Field of Intellectual and Industrial Property. Final Benchmarking Report” jednoznacznie wskazują na niską efektywność instrumentów wsparcia polegających wyłącznie na dofinansowaniu kosztów uzyskania ochrony przemysłowej. Publiczna interwencja powinna być skierowana na szeroko pojmowane zarządzanie własnością przemysłową; jej skutkiem powinno być uświadomienie firmom wartości ich aktywów niematerialnych i prawnych oraz wypracowanie odpowiedniej strategii zarządzania nimi, włączonej w strategię rozwoju przedsiębiorstw. Ponadto, zarządzanie własnością przemysłową stanowi część szerszego procesu zarządzania innowacjami w przedsiębiorstwach – kompleksowe wsparcie powinno obejmować także przygotowanie do wdrożenia innowacji (np. komercjalizację technologii). Konieczność wsparcia dla wykorzystania i transferu technologii w oparciu o własność intelektualną podkreśla raport ewaluacyjny „Plany i potrzeby przedsiębiorców sektora MSP w zakresie ochrony własności przemysłowej w kontekście uruchomienia działania 5.4. POIG Zarządzania Własnością Intelektualną”: „(..) najlepsze efekty uzyskuje się, gdy pomoc w zakresie ochrony patentowej połączona się z pomocą w procesie rozwoju innowacji”.

Mechanizm wsparcia dedykowany przedsiębiorcom powinien objąć pełen proces zarządzania własnością intelektualną. Wsparcie to powinno pozwolić przedsiębiorcom przede wszystkim na:

- » określenie (wycenę) potencjału przedsiębiorstwa – zasobów materialnych oraz kapitału intelektualnego,
- » zdefiniowanie perspektyw komercjalizacji danego produktu (usługi),
- » określenie ceny produktu wdrażanego na rynek ,
- » przeprowadzenie analizy ryzyka (w tym badań „Freedom to Operate”),
- » uzyskanie wsparcia w zakresie wyboru technologii,
- » przeprowadzenie procesu transferu technologii,
- » określenie niezbędnych w celu wdrożenia innowacji zmian organizacyjnych oraz marketingowych,
- » wypracowanie strategii zarządzania własnością intelektualną na rynku krajowym oraz rynkach zagranicznych.

Warto rozważyć możliwość wprowadzenia usługi doradczej obejmującej wszystkie wyżej wymienione elementy. Tak skonstruowany pakiet doradztwa mógłby być na przykład dofinansowany w ramach działania 5.4.1. lub świadczony przez różnego rodzaju ośrodki wspierające rozwój innowacyjności.

9. Ważnym problemem podnoszonym przez przedsiębiorców i jednocześnie będącym jedną z dwóch najczęstszych przyczyn odrzucania projektów jest konieczność wskazania tego, na jakim etapie badań (badań przemysłowych bądź prac rozwojowych) powstał wynalazek bądź wzór stanowiący przedmiot zgłoszenia do organu ochrony przemysłowej. Prawidłowe odniesienie się do etapu badań, które doprowadziły do powstania określonego produktu, to zadanie wielowymiarowe i skomplikowane, na co zwraca uwagę m.in. opracowany przez OECD „Podręcznik Frascati. Proponowane procedury standardowe dla badań statystycznych w zakresie działalności badawczo – rozwojowej”: „Trudno jest precyzyjnie wskazać granicę między pracami rozwojowymi i przedprodukcyjnymi pracami rozwojowymi (...) a produkcją mającą zastosowanie do całokształtu działalności przemysłowej. Konieczne byłoby tu opracowanie szeregu konwencji lub kryteriów dla różnych branż przemysłu.” Cytowany podręcznik podkreśla, jak trudno odróżnić prace rozwojowe od przygotowania produkcji wskazując, że poszczególne przypadki należy traktować indywidualnie. Trudno oczekiwać od przedsiębiorców wiedzy z tego zakresu, niezbędnej do spełnienia warunków konkursu i determinującej poziom dofinansowania. Problem ten może dotyczyć także oceny projektów – dla dokonania prawidłowej weryfikacji poprawności wniosków w tym zakresie, niezbędna jest ekspercka wiedza z zakresu metodologii badań oraz umiejętności odniesienia jej do konkretnych branż.

Sensowna wydaje się rezygnacja z konieczności wskazania etapu badań (badań przemysłowych lub prac rozwojowych) na jakim powstał produkt będący przedmiotem zgłoszenia w celu uzyskania ochrony.

Konstrukcja pomocy publicznej udzielanej w ramach działania 5.4.1., uzależniająca poziom dofinansowania od etapu przeprowadzonych badań została oparta na art. 33 Rozporządzenia Komisji (WE) nr 800/2008 z dnia 6 sierpnia 2008 r. uznającego niektóre rodzaje pomocy za zgodne ze wspólnym rynkiem w zastosowaniu art. 87 i 88 Traktatu (ogólne rozporządzenie w sprawie wyłączeń blokowych). Zgodnie z art. 33, „Intensywność pomocy nie przekracza poziomu odpowiadającego intensywności pomocy na projekt badawczy objęty art. 31 ust. 3 i 4, która mogłaby wesprzeć działalność badawczą prowadzącą do danych praw własności przemysłowej.” Art. 31 ust 3 i 4 wskazuje górne granice intensywności pomocy – 50% w przypadku badań przemysłowych, 25% w przypadku w przypadku eksperymentalnych prac rozwojowych (w obu przypadkach intensywność wzrasta o 10 p.proc. w przypadku średnich i 20 p.proc. w przypadku mikro – i małych przedsiębiorstw). Finansowanie projektów w ramach pomocy de minimis pozwoli na rezygnację z wymogu wskazywania etapu badań oraz finansowanie 100% wydatków kwalifikowanych.

10. Przedsiębiorcy nie wierzą w skuteczność zagwarantowanej prawnie ochrony. W szczególności dotyczy to małych przedsiębiorstw. Postępowania sporne, przede wszystkim w relacji z firmami zagranicznymi – są bardzo kosztowne i długotrwałe. Wiele firm nie może sobie ze względów finansowych pozwolić na wszczynanie procedury sporu i rzeczywiste egzekwowanie swoich praw. Z tego względu też duża część małych przedsiębiorców – nawet tych posiadają-

cych chronioną patentami własność przemysłową – wyraża opinię, że ochrona patentowa nie ma istotnego znaczenia z punktu widzenia podniesienia ich pozycji konkurencyjnej i jest zarezerwowana dla dużych przedsiębiorstw. 45% dofinansowania kosztów poniesionych w związku z prowadzeniem postępowania w danej instancji przez zawodowego pełnomocnika, opłat urzędowych za wniesienie pism w postępowaniu w danej instancji, kosztów tłumaczenia dla mikro- i małych przedsiębiorstw nie jest wystarczającą zachętą – do kwietnia 2011 r. do PARP nie wpłynął ani jeden wniosek z zakresu realizacji ochrony własności przemysłowej. Ponadto, konieczność wyboru we wniosku o dofinansowanie obowiązkowego wskaźnika rezultatu „wszczęte postępowania” sugeruje, że wnioskodawca może wystąpić tylko w roli powoda – tak skonstruowany mechanizm wsparcia wyklucza możliwość zagwarantowania ochrony praw własności przemysłowej w sytuacji w której jest on pozywany.

Warto zastanowić się nad tym, jakie działania należy podjąć, aby przedsiębiorcy odbierali ten typ projektu jako atrakcyjne narzędzie wsparcia procesu ochrony własności przemysłowej.

Ważne w tym obszarze wydaje się doprecyzowanie zakresu projektów dotyczących realizacji ochrony przemysłowej:

- » wsparcie postępowania w zakresie obrony patentu, prawa ochronnego na wzór użytkowy albo prawa z rejestracji w postępowaniu przed urzędami patentowymi i sądami;
- » dofinansowanie postępowania o unieważnienie/wygaśnięcie oraz postępowania sprzeciwowego wobec decyzji UPRP o udzieleniu patentu, prawa ochronnego lub prawa z rejestracji;
- » dofinansowanie kosztów postępowania w zakresie unieważnienia/wygaśnięcia patentu, prawa ochronnego bądź prawa z rejestracji także w sytuacji w której wnioskodawca występuje w roli pozwanego.

Oprócz w/w rekomendacji, warto wprowadzić dodatkowe usprawnienia:

1. Uproszczenie wniosku o dofinansowanie.

Zakres informacji zawartych we wniosku o dofinansowanie powinien zostać ograniczony do minimum gwarantującego możliwość przeprowadzenia kompletnej oceny, przeprowadzonej na podstawie obowiązujących kryteriów formalnych i merytorycznych. Trudno znaleźć uzasadnienie do nakładania obowiązku opisywania obszarów które nie są potem uwzględniane w procesie oceny. W opinii PKPP Lewiatan, w przypadku działania 5.4.1. następujące pola są zbędne:

- » III 9 c) dotychczasowe doświadczenie wnioskodawcy w prowadzeniu działalności gospodarczej poza granicami Polski;
- » III 9 d) założenia do planowanej działalności eksportowej/działalności gospodarczej w wybranych krajach (charakterystyka modelu biznesowego, przesłanki dla wyboru wskazanych rynków zagranicznych, spodziewany rozwój popytu, wpływ na rozwój firmy itp.);
- » IV 15 a) zidentyfikowane potrzeby dla realizacji projektu; b) uzasadnienie wyboru określonego zakresu terytorialnego projektu oraz trybów postępowania.

2. Dopuszczenie możliwości finansowania kosztów usługi wstępnego orzeczenia zdolności patentowej, świadczonej przez pełnomocników patentowych, przed złożeniem wniosku o dofinansowanie.

W procesie ubiegania się o ochronę przed urzędem ochrony własności przemysłowej, istotnym elementem jest wstępne potwierdzenie zdolności patentowej danego wynalazku lub wzoru. Takie potwierdzenie, po przeprowadzeniu odpowiednich badań (nowości wynalazku, jego poziomu wynalazczego, możliwości przemysłowego zastosowania), wydaje pełnomocnik patentowy. Negatywny wynik wstępnego badania zdolności patentowej podważa sens kontynuacji procedury zgłoszenia. Jeśli przedsiębiorca ubiegał się o wsparcie w działaniu 5.4.1, dodatkowo skutkuje on także brakiem możliwości podpisania umowy lub koniecznością zwrotu dofinansowania, jeżeli umowa o dofinansowanie została już podpisana.

Pamiętając o niskiej skuteczności polskich zgłoszeń, można założyć że możliwość dofinansowania wstępnego potwierdzenia zdolności patentowej (usługi realizowanej przed złożeniem projektu o dofinansowanie) w ramach projektu zmniejszyłaby ryzyko i koszty przedsiębiorców (projekty bez zdolności patentowej eliminowane byłyby na najwcześniejszym możliwym etapie, przed poniesieniem kosztów na przygotowanie projektu). Taka konstrukcja gwarantowałaby wyższą jakość projektów i będących ich efektem zgłoszeń.

Przy obecnej konstrukcji przedsiębiorstwa narażone są na podwójne koszty – kiedy przygotowują wniosek o dofinansowanie, a następnie, kiedy korzystają z usługi pełnomocnika, nie mając gwarancji, iż wydatki z tym związane zostaną pokryte w ramach projektu. Dopuszczenie finansowania w/w kosztów przed złożeniem wniosku o dofinansowanie pozwoli na przeprowadzenie wstępnej analizy zdolności patentowej i uzyskanie dofinansowania poniesionych wydatków przez wnioskodawców, którzy posiadają orzeczenie o zdolności patentowej oraz powstrzymanie się przed złożeniem wniosku przez przedsiębiorców, których wynalazki bądź wzory takiej zdolności nie posiadają.